

بررسی نقش گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی از نظر شهروندان (مطالعه موردی: بندردیلم)

رضا درویشی^۱

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

محمد رضا رضایی^۲

استادیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

علی شمس الدینی

استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۲/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۷/۲۳

چکیده

گردشگری صنعتی است که توسعه آن نیازمند آگاهی و شناخت کافی از مسائل و عوامل مؤثر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. بدون آگاهی از امکانات موجود در هر منطقه، امکان برنامه‌ریزی و پیش‌بینی علمی و اصولی وجود نخواهد داشت. در واقع شناخت توان‌های طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و غیره در هر منطقه، به برنامه‌ریز این امکان را می‌دهد تا براساس وضع موجود و توان‌های منطقه، توسعه و جهت آن را شناسایی کند. بنابراین در این راستا جهت بررسی اثرات اقتصادی گردشگری ساحلی بر توسعه منطقه، نظرات شهروندان در خصوص توسعه فعالیت‌های گردشگری در وضعیت معیشت و زندگی شهروندان دیلمی، مورد پیمایش و بررسی قرار گرفته است. روش تحقیق در این پیمایش توصیفی - تحلیلی است و جامعه آماری این تحقیق جمعیت ۲۵۷۳۰ نفری بندر دیلم می‌باشد که از طریق محاسبه فرمول کوکران، تعداد ۳۷۸ نفر به عنوان نمونه و به صورت تصادفی انتخاب شده است. با استنتاج و تحلیل یافته‌های حاصل از پرسشنامه، روابط بین متغیرها از طریق آماره‌های توصیفی (نظیر جداول و نمودارهای توصیفی و ...) و آماره استنباطی (آزمون T)، با استفاده از قابلیت‌های نرم افزار SPSS مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که وجود فعالیت‌های وابسته به گردشگری ساحلی و انجام اقدامات وابسته به آن با توسعه اقتصادی منطقه دارای ارتباطی معنادار در سطح ۰,۰۵ و سطح معناداری $p=0.001$ می‌باشد. این رابطه معنادار به اندازه ای است که اغلب شهروندان نقش گردشگری و به ویژه گردشگری ساحلی را در توسعه اقتصادی و پایدار منطقه موثر می‌دانند.

واژگان کلیدی: توسعه پایدار، گردشگری ساحلی، اثرات اقتصادی، رضایتمندی شهروندان، بندردیلم

^۱ این مقاله برگرفته از رساله دکتری آقای رضا درویشی به راهنمایی نویسنده دوم آقای دکتر محمد رضا رضایی و مشاوره نویسنده سوم آقای دکتر علی

شمس الدینی می‌باشد

^۲ - (نویسنده مسئول)

مقدمه

از لحاظ تاریخی، گردشگری مفهومی شهری است و جمع‌کنندگی از گردشگران در نواحی شهری زندگی می‌کنند. امروزه صنعت گردشگری در جهان توسعه فراوانی یافته است و بسیاری از کشورها از این رهیافت توانسته‌اند وضعیت خویش را تا حد درخور توجهی بهبود بخشند و بسیاری از مشکلات خود از قبیل بیکاری، پایین بودن سطح درآمد، سرانه و کمبود درآمد ارزی را پوشش دهند.

به دلیل اثرات چشمگیری که فعالیت‌های گردشگری در اقتصاد مناطق پذیرنده گردشگران بر جای می‌گذارد، توجه فراوانی به این زمینه از فعالیت معطوف می‌گردد. پیچیدگی و تراکم موجود در زندگی شهری، عده زیادی از مردم را متوجه طبیعت می‌کند و در این میان، مناطقی که دارای توان‌های طبیعی با ارزش تری باشند بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند. به این ترتیب جریان‌ات گردشگری به منظور بهره‌برداری از آرامش و زیبایی طبیعت بدان سمت شکل می‌گیرد (Mahallati, 2000, 55).

از مهمترین تحولات اجتماعی صورت پذیرفته در جوامع معاصر، توجه به اوقات فراغت به عنوان یکی از نیازهای اساسی، در زندگی تحت سیطره فناوری است. در راستای چنین تحولی، گردشگری نیز به عنوان یکی از شیوه‌های گذران اوقات فراغت مطرح بوده و تأثیر قابل توجهی بر محیط زیست انسانی، اقتصاد و معیشت جوامع برجای می‌نهد. بررسی‌های علمی حاکی از آن است که، گردشگری در نوع خود به عنوان یکی از پرمصرفترین صنایع در استفاده از منابع و انرژی محسوب می‌شود، و به نظر می‌رسد که در آینده نیز با همین شدت به روند رو به رشد خود ادامه دهد. از سوی دیگر، سال‌ها است که دامنه گردشگری، از میدان محصور مکان‌های باستانی به محیط طبیعی رخت‌کشانده، و در این میان نقش سواحل به عنوان یکی از مهمترین مقاصد گردشگری، اهمیتی روزافزون یافته است. به‌طوریکه بر اساس آمار و ارقام سازمان جهانی گردشگری، بیشترین مسافران جهان مربوط به بخش گردشگری ساحلی است.

به‌طوریکه بر اساس آمار و ارقام سازمان جهانی گردشگری، بیشترین مسافران جهان مربوط به بخش گردشگری ساحلی است. محبوبیت همیشگی سواحل و گستردگی حجم تقاضا برای آن، در کنار ساختار شکننده این محیط‌ها سبب شده است که برنامه‌ریزان، آگاهی فزاینده‌ای نسبت به توسعه پایدار در این مناطق داشته باشند و به منظور دستیابی به گردشگری پایدار، با هدف حفظ منافع اقتصادی، ارتقاء گردشگری و حفظ منابع زیست‌محیطی، تلاش نمایند. نوارهای ساحلی از جمله فضاهایی هستند که غالباً پیوند ناگسستنی با حوزه‌ها و مراکز شهری اطراف خود دارند. این نواحی، مرکز تجمع بیشترین فعالیت‌های انسانی شامل بازرگانی، تجارت، انرژی، ماهیگیری، سکونت و نیز گردشگری هستند. به جهت وجود عوامل محدودکننده در یک لبه ساحلی، که در فاصله باریکی میان خشکی و دریا واقع شده است، مقاصد گردشگری عموماً تحت تأثیر فشارهای مضاعفی از فعالیت‌های انسانی واقع می‌شود، و در پی آن آثار زیانباری بر کیفیت محیط برجای می‌ماند. بنابراین، ضرورت ارزیابی و نظارت بر روند توسعه کاربریها و گسترش فعالیت‌ها در لبه ساحلی شهرها، بیش از پیش اهمیت می‌یابد. با توجه به این که توسعه پایدار به عنوان جریانی متداوم در تغییرات اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و محیطی برای افزایش و ترقی رفاه و خوشبختی طولانی مدت کل اجتماع تعریف می‌شود.

بنابراین باید توسعه گردشگری را، زمانی پایدار بنامیم که مخرب نبوده و امکان حفظ منابع آب و خاک، منابع ژنتیکی، گیاهی و جانوری را برای آیندگان فراهم آورد. در واقع توریسم پایدار، توریسمی است که بتواند در یک محیط، در زمانی نامحدود ادامه یابد و از نظر انسانی و فیزیکی به محیط زیست صدمه نزند و تا بدان حد فعال باشد که به توسعه سایر فعالیتها و فرآیندهای اجتماعی لطمه‌ای وارد نسازد (Butler, 2000, 29). با توجه به تأثیر شگرف گردشگری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جوامع امروز، باید نظری بلند و مدیریتی عالمانه، آگاهانه و با برنامه‌ریزی درست، در جهت گسترش آن تلاش کرده و آثار منفی آن را به حداقل برساند. بنابراین توجه به پیچیدگی‌ها و گستردگی فعالیت‌های گردشگری و اثرات آنها بر شرایط اقتصادی- اجتماعی و زیست محیطی شهر، می‌تواند بسترهای لازم برای توسعه پایدار شهری را فراهم آورد. در این بین شهر بندری دیلم علی‌رغم وجود جاذبه‌ها و قابلیت‌های زیاد گردشگری در سطح شهرستان، هنوز نتوانسته است که از همه جنبه‌های آن به خوبی بهره‌مند گردد اما زمینه‌های اثرگذاری رونق گردشگری در منطقه بر توسعه و رونق فعالیت‌های مختلف شهر در حال شکل‌گیری است، بنابراین شناسایی اثرات گردشگری بر رونق و توسعه شهر از نظر شهروندان به عنوان افرادی که در ارتباط مستقیم با این پدیده جهانی هستند می‌تواند به عنوان ضرورتی اساسی در مدیریت توسعه شهری بندر دیلم محسوب گردد. بنابراین مقاله حاضر به بررسی اثرات مختلف توسعه گردشگری به ویژه گردشگری ساحلی در بندر دیلم پرداخته و سعی می‌نماید که در راستای این هدف به سوالات زیر که در کنار هدف تحقیق، ساختار آن را شکل می‌بخشد به سوالات زیر به گونه‌ای مناسب پاسخ بگوید که چه رابطه‌ای بین گردشگری ساحلی و توسعه اقتصادی در شهر بندری دیلم وجود دارد؟ و تاکنون گردشگری و فعالیت‌های وابسته آن چه اثراتی بر وضعیت اقتصادی، اجتماعی، و محیط زیستی در این شهر ساحلی داشته است؟

در خصوص موضوع مورد بررسی نیز تاکنون نیز محققان متعددی به مطالعه پیرامون تأثیرات گردشگری و اثرات آن بر توسعه اقتصادی در سطح مناطق مختلف پرداخته‌اند که در ادامه به برخی از مهمترین آنها اشاره می‌گردد. Khani در سال ۱۳۸۹ در مقاله‌ای تحت عنوان به کارگیری مدل ریاضی در سنجش میزان موفقیت گردشگران در مناطق جغرافیایی، مطالعه موردی شهر بوشهر به این نتیجه رسیده است که گردشگری به عنوان صنعتی نوپا در سال‌های اخیر تأثیرات زیادی بر وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جهان داشته است. در سال ۱۳۹۰، Zarabi&Eslami با بررسی تأثیر اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست محیطی توسعه گردشگری در مشکین شهر به این نتیجه رسیدند که، توسعه گردشگری در شهرستان مشکین شهر آثار نامطلوبی را در محیط زیست به وجود آورده است اما با این وجود نمی‌توان از اثرات توسعه گردشگری بر توسعه اقتصادی و اجتماعی شهروندان مشکین شهری چشم‌پوشی کرد. نتایج تحقیق (Ebraimnai et al, 2014) با عنوان ارزیابی نقش گردشگری شهری در توسعه اقتصادی محیطی شهر بابلسر نشان می‌دهد که گردشگری در زمینه اقتصادی، تأثیر درخور توجهی دارد و علاوه بر اشتغالزایی و درآمدزایی، سبب بالا رفتن قیمت‌ها و سوداگری زمین شده است. بنابراین، با برنامه‌ریزی اصولی و تلاش برای استفاده بهینه از ورود گردشگران، می‌توان وضعیت اقتصادی و به تبع آن، وضعیت زیست محیطی و کالبدی شهر را بهبود بخشید.

در تحقیقی دیگر Motie & Azadi در سال ۲۰۱۴ با عنوان ارزیابی اثرات اقتصاد گرد شگری از دیدگاه جامعه میزبان در تفرجگاه

بند ارومیه به این نتیجه رسید که گردشگری برای ساکنان محلی تأثیرات مثبتی همچون ایجاد اشتغال برای جوانان و افزایش درآمد و آثار منفی مانند افزایش قیمت زمین را به دنبال داشته است. Kim در سال ۲۰۰۲ در مطالعات خود به این نتیجه رسیده است که توسعه گردشگری تأثیرات مثبتی بر شاخص های عینی کیفیت زندگی ساکنان محلی نظیر سلامتی، تفریح، خدمات، و میزان فروش و کاهش سطح فقر داشته است.

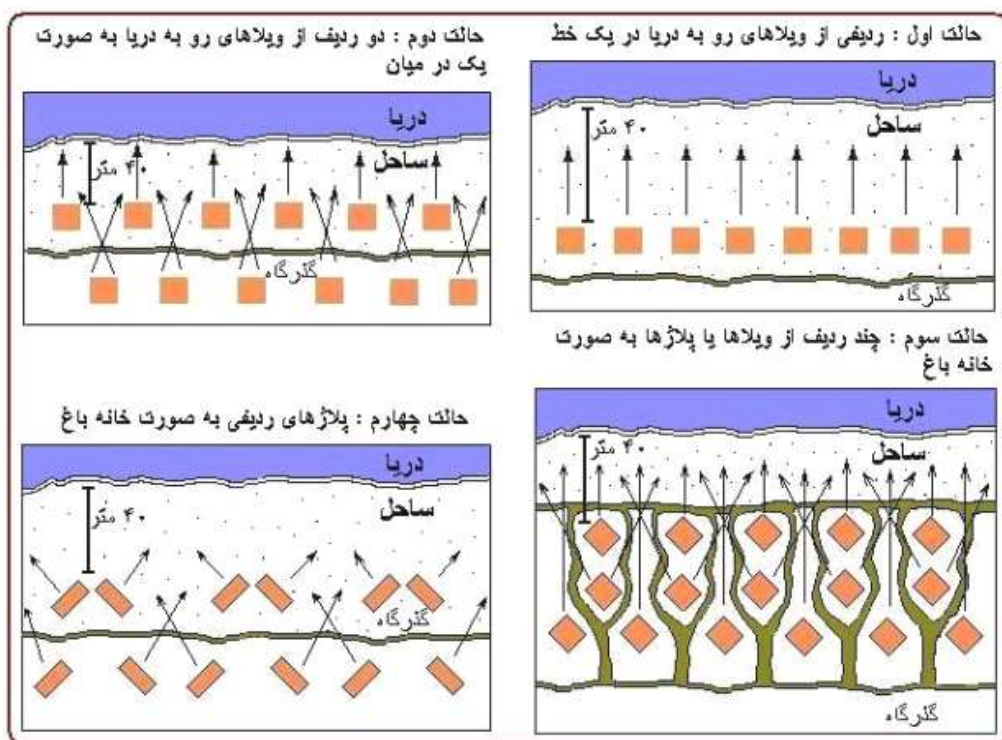
گردشگران از دیرباز به مناطق ساحلی توجه داشته اند، زیرا محدوده های ساحلی تلفیقی زیبا از دریا و ساحل و محیطی آرام بخش به وجود آورده است (BaykMohammadi, 2007: 51). در نظر گرفتن تنوع کیفی طبقات اجتماعی در اینگونه گردشگری و مهیا کردن زمینه فعالیت های تفریحی مربوطه، بهره برداری پایدار از منابع ساحلی را توسعه می دهد (Papoliyazdi, 2008: 54) در واقع سواحل و مناطق وابسته به دریا برای آفتاب گرفتن، شنا، قایق سواری، موج سواری، اسکی روی آب، پرواز در هوا، غواصی، ورزش های ماهی گیری و سایر فعالیت های آبی تفریحی، جاذبه های اصلی در بسیاری از نقاط جهان هستند.

این جاذبه ها می توانند هم گردشگرهایی با گرایش عام که استراحت و تفریح را جستجو می کند و هم گردشگرهایی با گرایش خاص را که در فعالیت هایی مانند غواصی و ماهیگیری شرکت می کنند جذب کنند (Zargham Brojeni, 2011: 168). مفهوم گردشگری ساحلی، طیف کاملی از گردشگری، فراغت و فعالیت های تفریحی را که در نواحی ساحلی و آب های نزدیک سواحل روی می دهد را در بر می گیرد (Mosavi et al, 2016: 25). سواحل علاوه بر جذابیت های که به خودی خود دارد، ممکن است به دلیل برخورداری از یک ویژگی خاص، از سایر عوارض مشابه متمایز شود.

در حقیقت منابع طبیعی و فرهنگی که پایه و اساس گردشگری و تفرج را در ساحل شکل می دهند، شامل مسائل عمده ای نظیر آب و آبریان، پوشش گیاهی، توپوگرافی زمین شناسی و خاک، اقلیم، ویژگی های تاریخی از ویژگی های نژادی، اطلاعات و راهنماها، فعالیت های ساختمانی، صنعت و تأسیسات (Keshavari & Taymori, 2011, 77) گردشگری و تفرج در نواحی ساحلی، دارای جایگاهی است که در چهار زیر منطقه موازی با ساحل قرار دارد:

○ منطقه آب های ساحلی

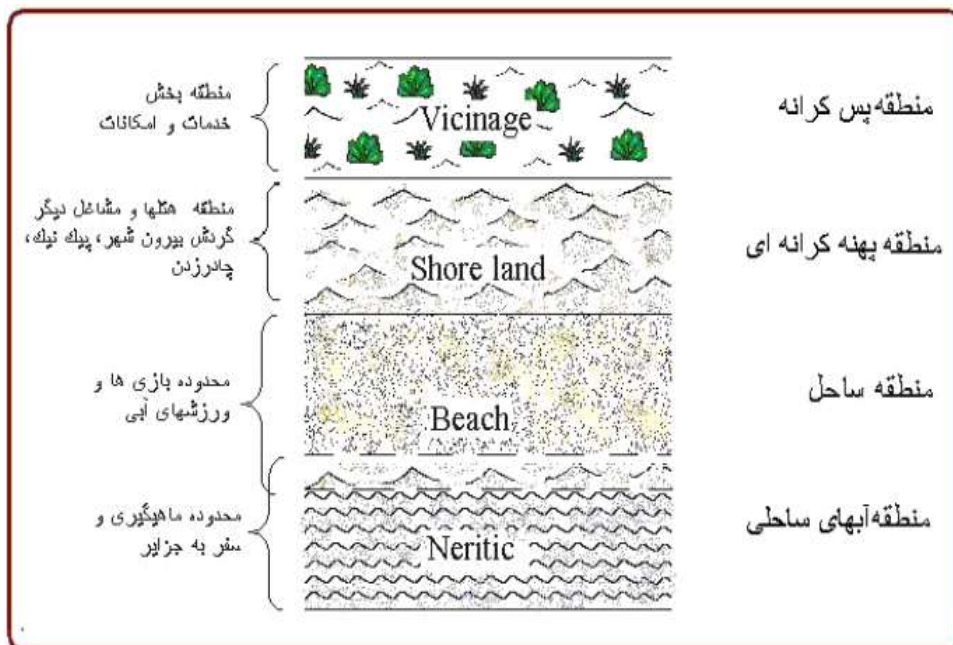
منطقه آب های ساحلی ادریایی اکولوژیکی نزدیک ساحل، از فلات قاره شروع می شود و تا ساحل ادامه دارد. این منطقه غنی ترین منطقه برای ماهیگیری است و غالباً شامل صخره ها و ستون های سنگی جالب توجه می باشد. این قسمت برای سفر به جزایر نزدیک نیز مورد استفاده قرار می گیرد منطقه ساحل هم محدوده ای از دریا و هم محدوده ای از خشکی را در بر می گیرد. بخصوص اگر گسترده و شنی باشد، بسیاری از بازی ها و ورزش های آبی گروهی را حمایت می کند.

شکل ۱ نحوه قرارگیری پلاژها و برخورداری از منظره دریا
source, Karimi, 2010

○ منطقه ساحل

منطقه ساحل اهم محدوده ای از دریا و هم محدوده ای از خشکی را در بر می گیرد. بخصوص اگر گسترده و شنی باشد، بسیاری از بازیها و ورزشهای آبی گروهی را حمایت می کند.

شکل ۲: قسمت های مختلف بخش های ساحلی
source, Karimi, 2010

¹ Beach

○ منطقه پهنه کرانه ای

منطقه کرانه ای به ناحیه پشت منطقه ساحل اطلاق می شود و بسیاری از تفریحات دریایی را حمایت می کند. مانند چادر زدن، پیک نیک و گردش بیرون شهر. در برخی مکان‌ها، این منطقه هتلها و برخی مشاغل را در بر می گیرد. چشم انداز مهم این منطقه منظره دریاست.

○ منطقه پس کرانه

اراضی پشت مناطق ساحلی عموماً شامل مناطقی است که خدماتی را برای فعالیتهای تفریحی در بر می گیرد. منظره ساحلی توسط پستی ها و بلندی ها و پوشش گیاهی شکل گرفته است (Karimi,2010,8). چند نوع فعالیت ساختاری وجود دارد که بر تغییر فیزیکی خط ساحلی تأثیر می گذارد و شامل خانه سازی، توسعه صنعتی، بنادر، مسیرهای کشتیرانی، خاکریزها، گذرگاه‌های خشکی، دیوارهای دریا، موج شکنها، پروژه های استوار سازی شن‌ها و ساحل، موانع نگهدارنده طوفان های دریایی و امواج و غیره می شود (Bostwick,2000 : 90). سواحل از دیر باز نقش غیر قابل جانشینی در اقتصاد و توسعه تمدن ها دارا بوده، بعنوان مدخل ورود به دریا در سراسر جهان منابعی جهت تغذیه، حمل و نقل، دسترسی به انرژی و تفریح برای شمار روز افزون مردم فراهم آورده اند. چنین ویژگی هایی سبب تمرکز انسان و مجموعه خدماتی وابسته به آن در کرانه دریاها گردیده است و توسعه این روند فضای این ناحیه ساحلی را متحول ساخته به تدریج اشکال طبیعی و زیستگاه های منحصر بفرد، جای خود را به فعالیت های بشری می دهند که هر یک به نحوی آلاینده های مختلفی را به ناحیه ساحلی و دریا وارد می کنند (DanehKar,1999:28).

- گردشگری پایدار در نواحی ساحلی

از نیمه قرن بیستم به بعد، عواملی مانند جهانی شدن، توسعه سرمایه داری، پیشرفت ابزارهای حمل و نقل و توسعه ارتباطات تکنولوژیکی به توسعه صنعت گردشگری منجر شده است (WTO,2004,20) و امروزه گردشگری، سومین صنعت اقتصادی در جهان شناخته می شود (Oila et al 2012: 569). با شروع قرن بیست و یکم، صنعت گردشگری به یکی از پردرآمدترین صنایع دنیا تبدیل شد؛ به گونه ای که رقابت چشمگیری در میان بسیاری از کشورهای جهان برای جذب گردشگران به چشم می خورد.

همچنین گردشگری به عنوان صنعتی پویا و با ویژگی های منحصر به فرد، بخش مهمی از فعالیت های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است و این در حالی است که صنعت گردشگری به عنوان فعالیتی که در دنیای امروزی توان اثرگذاری بر فرایند توسعه ی متوازن و خردورزانه را در تمامی دنیا به نمایش می گذارد و به عنوان رکن اصلی توسعه ی پایدار یاد می کنند.

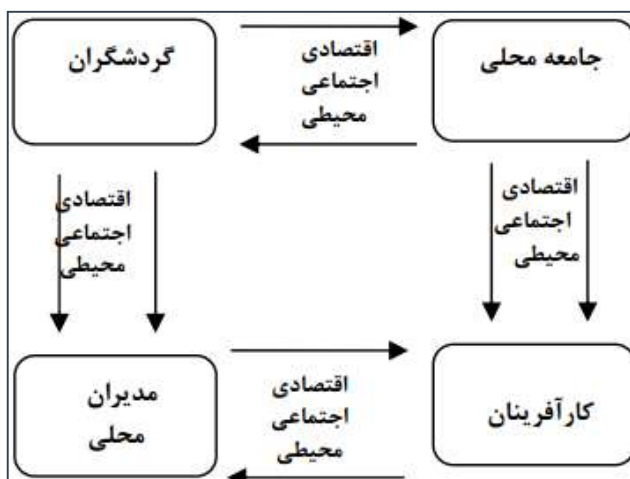
به عبارت دیگر، اهمیت صنعت گردشگری که اقتصاددانان آن را سومین صنعت بزرگ دنیا می دانند، (Mcool,1995,23). به اندازه ای است که هر کشوری علی رغم میزان سطح توسعه ای که دارد، خواهان اثرات مثبت

آن اعم از توسعه اقتصادی، ارتقا ارتباطات و صلح بین المللی، بهبود استاندارد زندگی، حفاظت از میراث فرهنگی و ... است (HajiNejad et al,2015:21).

شکل ۳: ابعاد اصلی توسعه پایدار

Source, DavariNezhad et al.2014)

شکل ۴: تعامل ذینفعان در ارتباط با توسعه گردشگری

Source, Novrozi&Badri,2016

موضوع دیگری که در برنامه ریزی برای نواحی ساحلی بسیار اهمیت دارد، ارتقاء کیفیت گردشگری در چهارچوب اهداف توسعه پایدار است. نتایج حاصل از مطالعات تجربی نشان داده است که در صورت توجه به اصول گردشگری پایدار، گردشگری آثار مثبتی بر محیط برجای خواهد گذاشت (European Communities,2000,14). گردشگری پایدار به نوعی از گردشگری اشاره دارد که به مدیریت تمامی منابع منجر می شود (Nori&Khorasani,2013,34)؛ به شیوه ای که ضمن رعایت شئون فرهنگی، فرآیندهای زیست محیطی، تنوع عوامل زیست محیطی و نظام های حمایتی زندگی حفظ شود. برای این منظور باید شاخص هایی را تعریف نمود که از طریق آنها میزان پایداری گردشگری را ارزیابی کرد (Ranjarn& Zahedi, 2010,81). باتوجه به مواردی که بیان گردید گردشگری در توسعه اقتصادی — اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی مناطق مختلف اثرات زیادی می تواند داشته باشد که در ادامه و در قالب جدول زیر به مهمترین آنها اشاره می گردد:

جدول ۱: اثرات گردشگری بر ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و فیزیکی - محیطی

نوع اثر	بعد اثرگذاری
ایجاد بازارهای نو برای فروش محصولات داخلی. برابری فرصتهای شغلی در جامعه افزایش عرضه نیروی کار افزایش کیفیت معاش و گسترش صادرات پنهان اشتغالزایی و افزایش درآمدهای عمومی.	اقتصادی
جذب جمعیت سرزندگی و شادابی عمومی بر اثر حضور گسترده گردشگران ارتقای کیفیت زندگی ساکنان تقویت غرور جامع‌ه میزبان و روحیه همبستگی جلوگیری از از بین رفتن ارزش‌ها و سنت‌های محلی بهبود آگاهی ساکنان احیای هنرها و سنتهای دستی و محلی	اجتماعی - فرهنگی
توسعه تسهیلات جدید و زیرساختهای شهری محافظت از میراث باستانی نوسازی و مرمت ساختمانها و سایتهای تاریخی موجود تغییر نوع استفاده از ساختمانهای قدیمی براساس نیازهای جدید توجه به پاکیزگی سایتهای گردشگری افزایش آگاهی ساکنان از محیط طبیعی و فرهنگ	فیزیکی - محیطی

Source: Shahabian, 2010, Hall & Page, 2001

روش پژوهش: روش پژوهش در این تحقیق به صورت توصیفی - تحلیلی می‌باشد؛ داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از طریق روش‌های کتابخانه‌ای (بررسی کتاب‌ها، گزارش‌ها، طرح‌ها، سالنامه‌های آماری) و میدانی (مشاهده، پرسشنامه و مصاحبه) گردآوری شده است. جهت تحلیل داده‌های کمی و کیفی نیز از نرم افزارهای آماری Excel و SPSS و ترسیم نقشه محدوده مورد مطالعه از نرم افزار Arc Gis استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش تمامی شهروندان ۲۵۷۳۰ نفر بندر دیلم می‌باشد. با استفاده از محاسبات فرمول کوکران از بین جمعیت شهری بندر دیلم تعداد نمونه‌های لازم که ۳۷۸ پرسشنامه می‌باشد به صورت تصادفی از بین شهروندان این شهر و به صورت تصادفی از بخش‌های مختلف شهر انتخاب شده است.

$$n = (t^2pqN) / \{(N - 1)d^2 + t^2pq\}$$

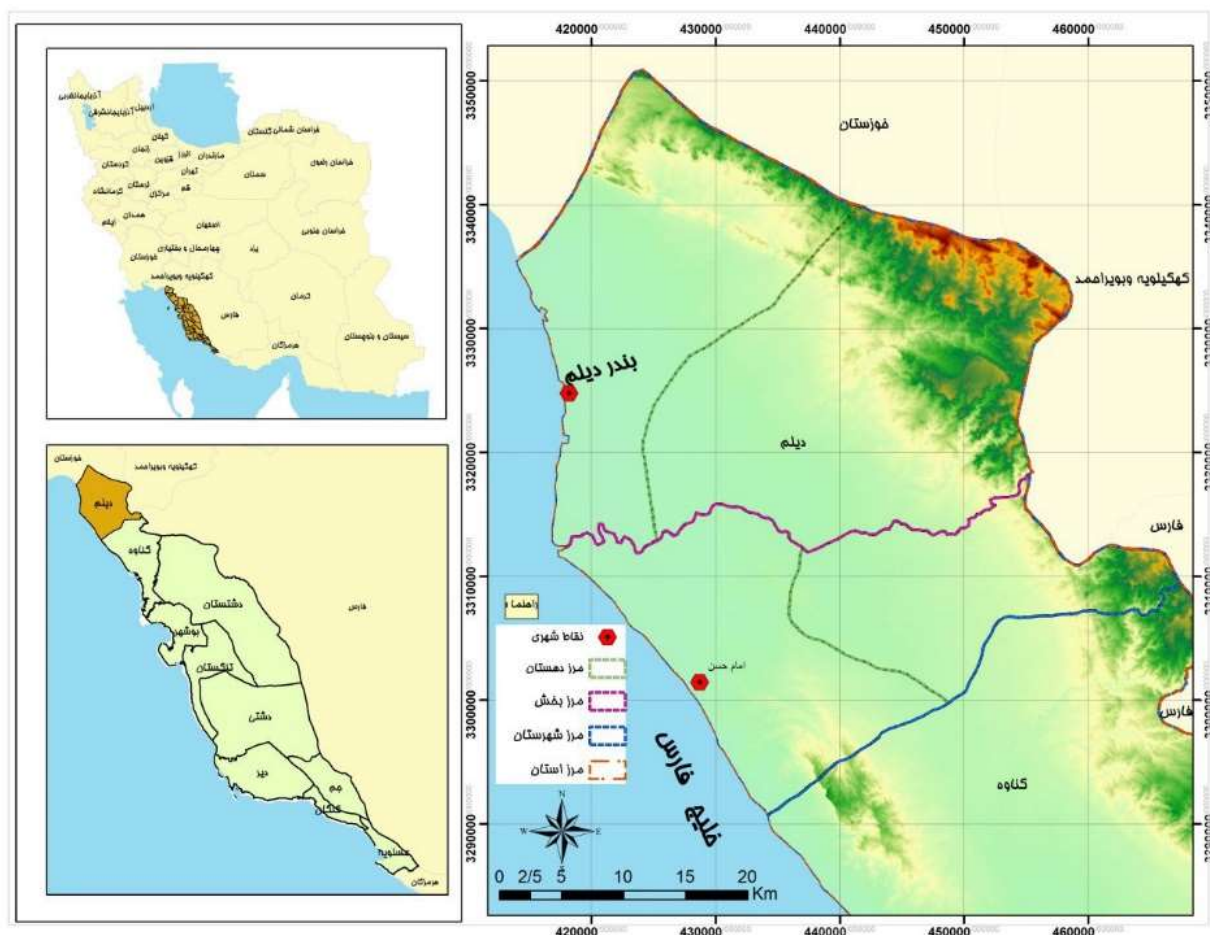
فرمول شماره ۱ محاسبه کوکران

که در این فرمول :

- حرف t آماره استاندارد توزیع نرمال می‌باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪ برابر با ۱٫۹۶ است.
- N حجم جامعه آماری است که بیانگر تمامی جمعیت شهروندان دیلمی می‌باشد.
- P احتمال موفقیت در انجام نمونه‌گیری یا احتمال وجود صفت می‌باشد که برابر ۰٫۹۵ در نظر گرفته می‌شود.
- Q احتمال شکست یا احتمال عدم وجود صفت در نمونه‌گیری اعلام می‌کنند. است که در اکثر مواقع محققین از روش احتمالی استفاده کرده و مقدار p و q را در پژوهش خود ۰٫۵ اعلام می‌کنند.
- d احتمال خطای اندازه‌گیری است که معمولاً بین ۰٫۰۸ و ۰٫۰۵ متغیر می‌باشد و محقق بسته به اینکه تمایل به انتخاب اندازه نمونه کم یا زیاد داشته‌باشد، مقدار d را تغییر می‌دهد. در این تحقیق برابر ۰٫۰۵ در نظر گرفته شده است.

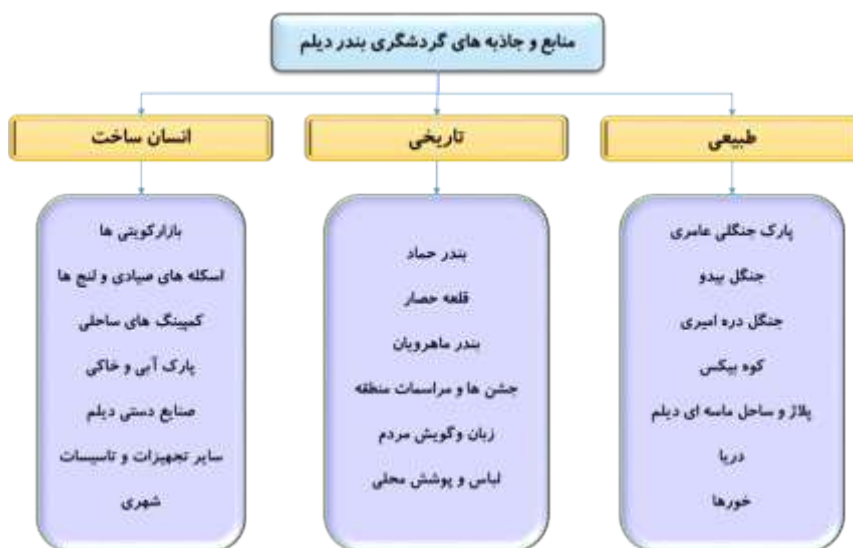
محدوده مورد مطالعه

بندر دیلم در طول جغرافیایی ۵۰ درجه و ۹ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۰ درجه و ۳ دقیقه و ارتفاع ۱۰ متری از سطح دریا قرار دارد. این بندر در ۱۹۹ کیلومتری شمال غربی بندر بوشهر و نزدیک مرز مشترک استان‌های خوزستان و کهگیلویه و بویراحمد، و فارس در ساحل خلیج فارس قرار دارد. آب و هوای دیلم گرم و مرطوب است. اهالی بندر دیلم آریایی نژادند و زبان لری را با لیراوی صحبت می‌کنند. در ماه‌های آذر، دی و بهمن آب و هوای این بندر نسبتاً سرد و بقیه سال هوایی گرم و مرطوب دارد. شهرستان دیلم دارای دو بخش مرکزی و امام حسن است.

شکل ۵: موقعیت سیاسی و جغرافیایی شهرستان دیلم در استان بوشهر

امام حسن دیلم از مراکز عمده فلات قاره و بحرکان محسوب می‌شود. همچنین تأسیسات مهم گازی در روستای سیاهمکان دیلم نقش مهمی در صنعت نفت و گاز دارد (Statistical Yearbook of Bushehr Province, 2016, 15). منطقه گردشگری و تفریحی حماد، وسعت ۶۰ هکتار اراضی جنگلی بکر و فوق‌العاده زیبا و مشرف به دریای خلیج فارس، خورهای متعدد و زیبا، سواحل شنی و نرم از جاذبه‌های گردشگری این منطقه می‌باشد. به صورت کلی شهرستان دیلم دارای جاذبه‌های زیادی در زمینه جذب گردشگران می‌باشد که می‌توان با برنامه ریزی مناسب گردشگران بیشتری را برای دیدن و بازدید از آنها دعوت کرد و از ورود سرمایه‌های تجمع یافته در این زمینه برای توسعه اقتصادی و اجتماعی منطقه به خوبی استفاده کرد. این جاذبه‌ها با دسته‌بندی در قالب سه گروه اصلی، جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی — تاریخی و جاذبه‌های از ساز ساخت قابلیت زیادی در توسعه منطقه خواهد داشت. مهمترین جاذبه‌های گردشگری این منطقه در قالب نمودار زیر نشان داده شده است:

شکل ۶: منابع و جاذبه های گردشگری بندر دیلم منبع: یافته های تحقیق

سواحل ماسه ای و خورهای زیبا

نمونه ای از لنج های قدیمی

شکل ۷: نمونه هایی از جاذبه های گردشگری ساحلی بندر دیلم منبع: یافته های تحقیق

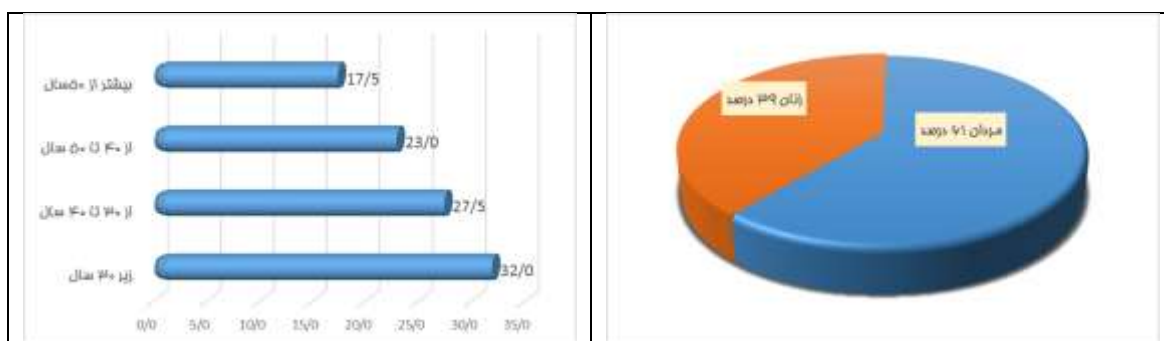
یافته‌ها و بحث

همانطور که بیان گردید در راستای بررسی و ارزیابی نظرات شهروندان در خصوص اثرات گردشگری و به ویژه گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی منطقه، پس از بررسی های کتابخانه ای و مرور اسناد و منابع اطلاعاتی در خصوص موضوع مورد بررسی، پرسشنامه ای در قالب طیف لیکرتی ۵ تایی (کم، نسبتاً کم، متوسط، نسبتاً زیاد و زیاد) تهیه و به صورت تصادفی از شهروندان خواسته شده است که تکمیل نمایند. جامعه آماری تحقیق حاضر را کلیه

شهروندان شهر تشکیل داده که براساس فرمول کوکران تعداد نمونه های مورد نیاز از جمعیت ۲۵۷۳۰ نفری این شهر در سال ۱۳۹۵، حدود ۳۷۸ پرسشنامه تعیین شده است که به صورت تصادفی و در محلات مختلف شهری توزیع و تکمیل شده است. در ادامه و در قالب دو بخش اصلی بررسی نتایج توصیفی و بخش استنتاجی به تحلیل یافته ها پرداخته خواهد شد.

یافته های توصیفی

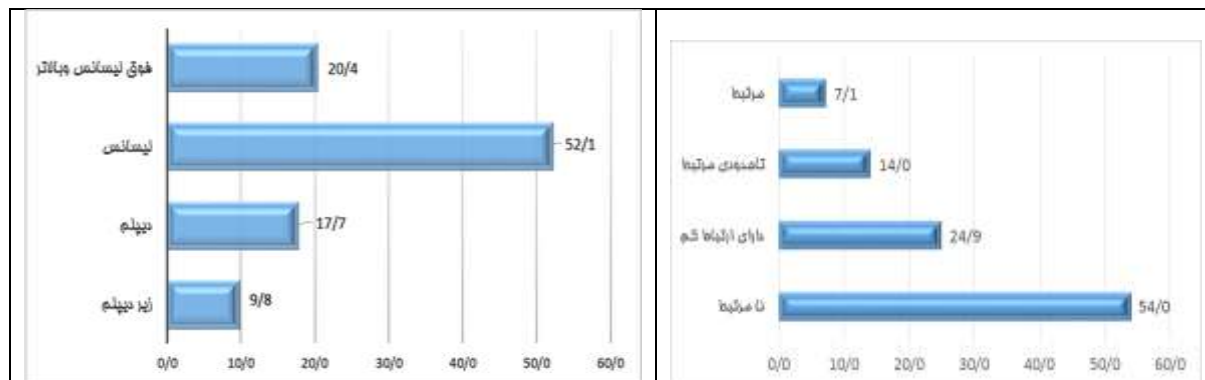
یافته های توصیفی نشان می دهد که از نظر وضعیت سنی بیشترین تعداد پاسخگویان به سوالات پرسشنامه که در مجموع ۳۷۸ نفر بوده اند در رده سنی کمتر از ۳۰ سال بوده اند که در مجموع حدود ۳۲ درصد را به خود اختصاص داده اند. کمترین رده سنی که در این بررسی مورد پرسش قرار گرفته اند، در رده سنی بیشتر از ۵۰ سال قرار داشته اند که در مجموع حدود ۶۶ نفر را شامل شده است. در اخذ نظرات شهروندان باتوجه به غلبه فعالیت های مردان در جامعه شهری دیلم، بیشترین تعداد را مردان با حدود ۶۱ درصد پرسش شوندگان به خود اختصاص داده است. این در حالی است که نسبت زنان در تکمیل پرسشنامه ها حدود ۳۹ درصد می باشد.

شکل ۸: وضعیت سنی و جنسی پاسخگویان به پرسشنامه های تدوین شده

منبع: یافته های تحقیق

بررسی وضعیت تحصیلات و دانش آکادمیک پرسش شوندگان نشان می دهد که، کمتر از ۱۰ درصد از افراد دارای تحصیلات زیردیپلم و حدود ۱۸ درصد تحصیلات دیپلم و مابقی دارای مدارک تحصیلی لیسانس و بالاتر بوده اند به نسبت قابل توجه می باشد.

شکل ۹: وضعیت سطح تحصیلات و ارتباط شغلی شهروندان به فعالیت های گردشگری برحسب درصد

منبع: یافته های تحقیق

یکی دیگر از سوالاتی که در در بخش یافته‌های توصیفی از پرسش شوندگان پرسیده شده بود، وضعیت ارتباط شغلی افراد با فعالیت‌های مربوط به گردشگری در این ناحیه می‌باشد، از بین افراد تنها حدود ۷٫۱ درصد دارای مشاغلی مرتبط با توسعه فعالیت‌های گردشگری می‌باشند. بیشتر از ۵۰ درصد از افراد جامعه دارای مشاغلی نامرتبط با زمینه‌های گردشگری منطقه می‌باشند.

- یافته‌های استنتاجی از تحلیل پرسشنامه

از آنجائی که مقوله توسعه گردشگری در ابعاد مختلف خود اثرات متفاوتی بر توسعه و ارتقای شاخص‌های کلان اقتصادی چه در سطح منطقه‌ای و ناحیه‌ای دارد و می‌تواند به اشکال مختلف توسعه اقتصادی منطقه را تحت تاثیر فراردهد و در نهایت نیز خود از آن متاثر شود، بنابراین با طراحی مجموعه‌ای مولفه‌ها و گویه‌های مختلف سعی شده است که از نظر شهروندان به عنوان افرادی که به صورت مستقیم با این پدیده و اثرات آن درگیر بوده و در سود یا مضرات آن ذینفع به شمار می‌روند، تاثیرات اشکال و گونه‌های مختلف گردشگری بر توسعه اقتصادی ناحیه بندری دیلم بررسی و تحلیل گردد.

در این راستا مجموعه عوامل و مولفه‌های زیر با استفاده از یافته‌های توصیفی تحلیلی اسناد مرتبط و مصاحبه با شهروندان در قالب طیف ۵ تایی زیر تدوین و نظرات شهروندان در خصوص تاثیرات هر یک از آنها بر توسعه اقتصادی ناحیه بندری دیلم مشخص گردد.

Source: The Research findings

شکل ۱۰: نقش گردشگری در توسعه اقتصادی بندر دیلم

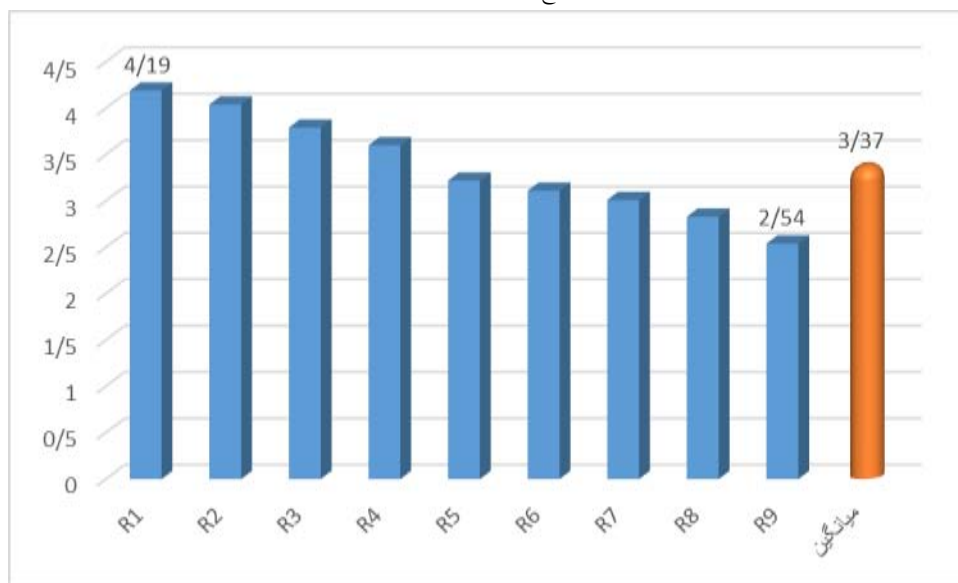
نتایج ارزیابی و آزمون فرضیه (به نظر می‌رسد که گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی بندر دیلم نقش دارد) برای بررسی وضعیت تاثیرات توسعه گردشگری ساحلی و ارزیابی فرضیه تحقیق مبنی بر تاثیر داشتن گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی بندر دیلم، از آزمون آماری T تک نمونه‌ای استفاده شده است. بنابراین H_0 بیانگر حالتی است که در آن از نظر شهروندان دیلمی توسعه فعالیت‌های گردشگری ساحلی هیچ تاثیر در توسعه اقتصادی شهر نداشته است و یا ندارد. این در حالی است که H_1 در فرضیه تحقیق نشان می‌دهد که توسعه گردشگری در توسعه اقتصادی شهر نقش به‌سزایی دارد.

باتوجه به نتایج تحلیلی این آزمون که به کمک نرم افزار آماری SPSS انجام شده است که سطح معناداری را برابر $\text{sig}=0/000$ نشان می دهد و خطای اندازه گیری را 0.05 محاسبه شده است می توان گفت به علت اینکه سطح معناداری آزمون انجام شده کمتر از خطای اندازه گیری بوده است، پس در این تحقیق آزمون H_0 که بیانگر عدم تاثیر توسعه فعالیت های گردشگری بر توسعه اقتصادی بندر دیلم از نظر شهروندان می باشد رد می شود، این نتایج نشان می دهد که از نظر شهروندان دلیلی توسعه فعالیت های گردشگری در توسعه اقتصادی این شهر نقش داشته و می تواند باعث افزایش درآمد و مزیت های شهروندانش گردد. در ادامه میانگین مجموع پاسخ شهروندان دلیلی در خصوص تاثیر گردشگری بر توسعه اقتصادی شهر در مقایسه با میانگین مورد انتظار از انجام تحلیل بیان نشان داده شده است:

جدول ۲: نتایج آزمون T تک نمونه ای در آزمون مولفه های توسعه اقتصادی در اثر گردشگری

شماره	مولفه های اقتصادی	میانگین	T	sig
۱	باعث توجه به صنایع دستی و رشد تولیدات آن شده است	4/19	22/35	0/000
۲	باعث ایجاد اشتغال و کاهش بی کاری	4/04	21/25	0/000
۳	باعث ارتقای شاخص های کیفیت زندگی منطقه شده است	3/79	18/34	0/000
۴	باعث تشویق سرمایه گذاران داخلی و خارجی می باشد	3/6	17/05	0/000
۵	باعث افزایش درآمد شده است	3/22	14/15	0/000
۶	باعث توسعه و ارتقای شاخص های موثر در ارائه خدمات عمومی شده	3/11	11/95	0/000
۷	باعث افزایش زیرساخت های ارتباطی	3/01	9/84	0/000
۸	باعث افزایش تقاضا برای محصولات تولیدی منطقه شده است	2/83	7/47	0/000
۹	افزایش قیمت زمین و مسکن به واسطه وجود تقاضای بیشتر	2/54	4/19	0/000

منبع: یافته های تحقیق

شکل ۱۱: تاثیر توسعه فعالیت های گردشگری به ویژه گردشگری ساحلی بر مولفه های توسعه اقتصادی در بندر دیلم

منبع: یافته های تحقیق

نتیجه گیری

همانطور که بیان گردید امروزه گردشگری پیکره اصلی اقتصاد برخی از کشورها را تشکیل می دهد و به عنوان مولد اقتصادی و اشتغالزایی و پیشران توسعه در نواحی مختلف به کار می رود. گردشگری پایدار نشأت گرفته از توسعه پایدار است و به دلیل نقشی که گردشگری می تواند در این زمینه در کشورهایی مانند ایران ایفا نماید، توجه

به ملزومات ارتقای گردشگری، یکی از ضرورت‌های گردشگری پایدار در کشور می‌باشد. با شروع قرن جدید و توجه به منافع که این صنعت در راستای توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق و محلات مختلف می‌تواند داشته باشد این موضوع بیشتر مورد توجه قرار گرفت. این صنعت در صورتی به خوبی مدیریت شود نه تنها می‌تواند اقدامی در راستای ارتقای شاخص‌های کیفی محیط زیست کشورها و مناطق مختلف آنها گردد بلکه به عنوان یکی از پایه‌های اصلی دستیابی به توسعه پایدار، متوازن و متعادل در نظام سکونتگاهی و فعالیتی آنها نیز به کار رود. در راستای دستیابی به هدف تحقیق مبنی بر چگونگی تاثیر توسعه گردشگری به ویژه گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی بندر دیلم از نظر شهروندان، مجموعه از پرسش‌های اساسی که بتواند مولفه‌های تغییرات اقتصادی در سطح منطقه باشد و به وضوح مردم بومی آن را دیده و درک نموده باشند، در قالب پرسشنامه‌ای که در دویخس سوالات کلی مربوط به پرسش‌شوندگان و سوالات اختصاصی که نظر آنها را در مورد وضعیت گردشگری منطقه جویا می‌گردید، طراحی شد. با استفاده از فرمول کوکران و جمعیت ۲۵۷۳۰ نفری بندر دیلم مشخص گردید که تعداد ۳۷۸ پرسشنامه باید در سطح محلات توزیع گردد. سوالات در قالب طیف لیکرتی ۵ تایی (از کم تا خیلی زیاد) دسته‌بندی شده و به صورت تصادفی از شهروندان نظرخواهی گردیده است.

شرایط سنی پاسخگویان نشان می‌دهد که حدود ۳۲ درصد در رده سنی زیر سنی ۳۰ سال بوده‌اند که عموماً از بین دانشجویان دارای تحصیلات تکمیلی و در بین رشته‌هایی که به نوعی با موضوع بیشتر در ارتباط هستند انتخاب شده است. کمترین رده سنی افراد در گروه بالای ۵۰ سال سن مشاهده گردید که در مجموع حدود ۶۶ نفر را شامل می‌گردید. وضعیت جنسی نیز در بین افرادی که مورد پرسش و نظرخواهی قرار گرفته‌اند، نشان از وضعیت ۶۱ درصدی مردان نسبت به حضور ۳۹ درصدی زنان در بین افراد دارد.

جهت آزمون فرضیه تحقیق مبنی بر تاثیر فعالیت‌های گردشگری در توسعه اقتصادی بندر دیلم، از تحلیل آزمون T مستقل استفاده گردید که نتایج بدست آمده نشان از رد نظریه H_0 مبنی بر عدم تاثیر توسعه فعالیت‌های گردشگری از نظر شهروندان به نفع نظریه H_1 مبنی بر تاثیر زیاد توسعه فعالیت‌های گردشگری به ویژه گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی بندر دیلم دارد. نتایج این آزمون که با استفاده از قابلیت‌های آماری نرم افزار SPSS صورت گرفته است نشان داد که سطح معناداری برابر $sgl=0/000$ و خطای اندازه گیری برابر ۰,۰۵ محاسبه شده است. در حقیقت کمتر بودن مقدار سطح معناداری از خطای اندازه گیری ا شده فرضیه تحقیق اثبات می‌گردد.

براین اساس شهروندان دیلمی معتقدند که فعالیت‌های توسعه گردشگری به ویژه با توجه به قابلیت‌های نسبتاً زیاد این ناحیه در زمینه سواحل به خوبی می‌تواند تاثیرات زیادی در توسعه اقتصادی منطقه و به تبع ارتقای شاخص‌های کیفیت زندگی اجتماعی در این منطقه باشد. رونق فعالیت‌های گردشگری در این منطقه، با تاثیراتی که در زمینه افزایش فرصت‌های شغلی ایجاد کرده است، باعث کاهش نرخ بی‌کاری جوانان و افزایش درآمد متوسط خانوارهای ساکن در این نواحی شده و در صورت مدیریت و برنامه‌ریزی مناسب بیشتر نیز خواهد شد. افزایش ورود گردشگران زمینه‌های سرمایه‌گذاری برای افرادی بومی، داخلی کشور و سرمایه‌گذاران خارجی فراهم می‌کند. این موضوع در صورتی که به خوبی مدیریت گردد، زمینه‌های رشد و شکوفایی بیشتر این منطقه را فراهم خواهد کرد.

چراکه تامین سرمایه یکی از پیش نیازهای بسیاری از فعالیت های تولیدی در زمینه ای مختلف و وابسته به ارتقای وضعیت گردشگری در منطقه به شمار می رود.

باتوجه به اینکه افزایش گردشگران برای منطقه نفع به دنبال خواهد و مردم محلی شاید به اندازه هیچ صنعتی دیگر به اندازه گردشگری و توسعه فعالیت های وابسته به آن از فواید ایجاد شده منتفع نخواهند شد، بنابراین این مسئله باعث ایجاد انگیزه های مشارکت شهروندان در امر برنامه ریزی و مراقبت از منابع تولیدی و اقتصادی خواهد گردید که در خدمت جامعه قرار گرفته است. اهمیت این موضوع به حدی است که پایداری رشد اقتصادی آینده یک منطقه یا ناحیه را به شدت تحت تاثیر مستقیم خود قرار خواهد داد.

منابع

- Akbarian Ronizi and Bidri Seyyed Ali, 2016. Analysis of Stakeholders Understanding the Consequences of Tourism Development in Rural (in Persian)
- Bayk Mohammadi, Hasan, 2006, South Caspian Sea coast, Sepehr Magazine, Twelfth, 46. (in Persian)
- Bulter.R-w,(2002),"Ecotourism.has it achieved maturity or has not?" The Bubbie burst pacific Rim Tourism New Zealand.
- Bostwick,Ketchum, H; The Waters Edge:Critical Problems Of The Coastal Zone; The Colonial Press, USA, 2000 (Second Printing),PP:87-127.
- DanehKar, Afshin; Autumn of1999 Sensitive Marine Regions of Iran "; Journal of Environmental Science, 24: 28-38 (in Persian)
- Davari Nezhad Moghaddam, Masoud, Ahmadi, Jamal and Khalidi, Nasser, 2012 .National Conference on Sustainable Development and Urban Development of the Institute of Higher Education of Scholars, Isfahan, Iran. (in Persian)
- Ebrahimnia Samatosh, Saeed; Khaksari, Ali; Latifi; Gholamreza; Damadi, Mohammad (2014)Assessing the Role of Urban Tourism in Economic Development of the City of Babolsar ", Economics and Urban Management Quarterly, : 3, 17.
- Hajinejad, Ali; Pourtaheri, Mohammad; Ahmadi, Ali (2008)The Effects ofCommercial Tourism on the Spatial Development of Regions Urban, Case Study, Baneh City ", Journal of Human Geography Research, pp. 70 p. 91. (in Persian)
- Hall, C.M & Page, S.J (2001). The Geography of Tourism and Recreation , Routledge,London.
- Karimi, Tahereh,2010. Geographic and Environmental Impacts of Coastal Tourism and Sustainable Development, Journal of Tourism Management, (in Persian)
- Keshvari, Bahareh and Timuri, Parviz 2010 Application of GIS and TIS in Coastal Tourism Feasibility Study, Case Study: Babolsar, Journal of Human Geography, Second year, 4, Autumn. (in Persian)
- Khani, Fazileh 2010, Using mathematical model to measure the success of tourism in geographic regions (case study of Bushehr city), Geography Quarterly and Environmental Studies, Year 3, No. 1, Najaf Abad
- Kim, K. (2002). The Effects of Tourism Impacts upon Quality of Life of Residents in the Community,Dissertation submitted to the Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University Inpartial fulfillment of the requirements for the degree of Ph.D(in Persian)
- Mahallati, Mohammad 2002, Infrastructure for Tourism Development in Iran, Geographical Research, Number 51-52, Summer and Autumn. (in Persian)
- McCool, S. F., 1995, Linking Tourism the Environmental, and Concepts of Sustainability: Setting the Stage, In S. F. McCool, & A. E. Watson (Eds), Comps, Linking Tourism, the Environment at, and Sustainability, Gen. Tech. Rep., INNNT – GTR –323, Ogden, UT : USDA, Forest Service, Intermountain Research Station.
- Motie Langroudi, Seyyed Hassan; Rezaieh Azadi, Maryam (2013) Evaluation of Tourism Effects from the Viewpoint of the Host Society on the Resting PointUrmia ", Seasonal Economy and Rural Development Economics, Period 2, 2 p. 75.91. (in Persian)

- Nouri, Hedayatullah; Khorasani, Zainab (2013) An Analysis of the Economic, Social, and Environmental Impacts of Tourism Development in City of Sari », Geography Space Planning, 4 p.
- 1.1 Mahallati, Mohammad 2002, Infrastructure for Tourism Development in Iran, Geographical Research, Number 51-52, Summer and Autumn(in Persian).
- Oila, M., K. Mrrtines& L. Gabriel, "Tourism Management in Urban Region: Brazile Vest Urban Region", Journal of Sustainable Tourism, Vol. 29,Pp. 567- 569, 2012.
- Papeli Yazdi, Mohammad Hossein and Saghaei, Mehdi 2013. Tourism of Nature and Concepts, Tehran, Seventh Edition, Publication. (in Persian)
- Ranjbaryan,babak,Zahedi,Maryam,2010, Tourism Recognition, Tehran, Payam Publication. (in Persian)
- Shahabian, Pooyan (2010) The Study of the Role of Urban Tourism in the Sustainable Development of the City ", Ph.D., Research and Development University Islamic Azad university. (in Persian)
- Statistical Yearbook of Bushehr Province,2016
- World Tourism Organization, Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations A Guidebook, World Tourism Organization, Madrid, 2004.
- Zarabi, Asghar; Islami Pishkhani, Sedigheh 2011 Measurement of economic, social, Cultural and environmental development of tourism (Case study of Meshkinshahr city), Human Geography Research, 75. (in Persian)
- Zarghami Boroujeni, H., 2011, Tourism development planning, 2nd Ed, Mahkameh published, Tehran. (in Persian)